

הלכות פסח תנג'תנד

רסט

הדבר ידוע בכיורור נהגו להקל אם מוחזן קודם הפסח שהרי אף אם אותה תבואה היא לתורה ונתערב האבק שלה בקמח של פסח אין איסור בדיעבד שהרי נתבטל בס' קודם הפסח¹³⁹ ואינו חוזר וניעור בפסח¹³⁹:

לג' אנשי מעשה המדקדקים במצות הגילוף לילך בעצמם אל מקום הרחיים לראות הם בעצמם מחינת קמחיהם¹³⁹ שכן הוא בכל המצות מצוה בו יותר מבשלוהו¹³⁹ וכך היו נוהגין גדולי חכמי הגמרא¹³⁹:

תנד באיזו מצה אינו יוצא ידי חובתו וכו' מ"ז סעיפים:

א אין אדם יוצא ידי חובתו בפסח לא בפת של סוכין^א (פירוש קליפה הנושרת מן החטה בשעת כתישתה^ב) ולא בפת של מורסן^ג (פי' קליפה רקה הנשארת בנפה^ד אחר יציאת הקמח מתוכה) לפי^ה שאינן קרויים לחם לענין חלה (כמו שנתבאר ביו"ד סימן שכו'^ו[ד']) והתורה אמרה^ז שבעת ימים תאכל עליו מצות לחם וגו' ולהלן הוא אומר^ח והיה באכלכם מלחם הארץ וגו' ומפי השמועה למדו לחם לחם לגזירה שוה^ט שאין אדם יוצא ידי חובתו בפסח אלא בפת הקרוי לחם לענין חלה:

ב אבל מותר ללוש את הקמח עם הסוכין והמורסן שבו ויוצא בו ידי חובתו שהרי עיסה זו חייבת בחלה אם יש בה כשיעור חיוב חלה דהיינו עשרון^י אבל אם הפריש את הסוכין או את המורסן מן הקמח וחזר ועירבו בתוכו ולש ממנו עיסה כיון שעיסה זו אינה חייבת בחלה אלא אם כן יש בה כשיעור חלה לכך מן הסוכין או המורסן^{יא} אינו יוצא ידי חובת מצה אלא אם כן אכל כזית לכד מן הסוכין או מן המורסן דהיינו שאין הסוכין או המורסן מצטרפין לכזית מצה כמו שאינן מצטרפין לעשרון לענין חלה^{יב}:

ג מתוך שהוצרכו חכמים לומר שאין יוצאין בפת סוכין לפי שאינה קרויה לחם מכאן אתה למד שהסוכין יכולין לבוא לידי חימוץ^{יג} כשיבואו במים^{יד} שהרי אין יוצאין אלא בפת שיכול לבוא לידי חימוץ^{טו} במה דברים אמורים בסוכין שהוא קליפה מהחטה עצמה אבל קליפה מקש שקרוין שפרייא^{טז} אינו בא לידי חימוץ^{טז}:

ד יוצא אדם ידי חובתו במצה העשויה מסולת נקיה היא אפילו היא יפה במצותו של שלמה^{יז} אף על פי שהכתוב קראו לחם עוני הרי כבר רבתה התורה מצת מצת הרבה פעמים

ז דברים מז, ג.
 ח במדבר מז, יט.
 ט ראה גמרא לה, א. לבוש ס"א. וראה גם לקמן ס"ב.
 י ר"י פ"ב (י, ב), לפירוש הראש פ"ב סי' יד. ורח"ט פ"ו ה"ח. מור וש"ע ס"א.
 יא משנה חלה פ"ב מ"ג. מור וש"ע י"ד סי' שכר ס"ג.
 יב משנה שם, מור וש"ע שם.
 יג ח"א ס"ק ב שבמפתק. ח"י ס"ק ב (שאין מצטרפין). פ"ח ס"א.
 יד ראה מ"א ס"ק א. ח"י ס"ק א. מ"ב וציונים יג"ל תורה (גג.) ה ע"ג פג.
 טו כדלעיל סי' תנג ס"א.
 טז מ"א ח"י שם.
 יז ברייתא דף לו ע"ב (של שלמה). רש"י שם ד"ה של שלמה (סלת נקיה). שם לה, א (נקיה). מור וש"ע ס"א. ת"א ח"י.

קצד ח"י ס"ק בה.
קצה באופן הלעיל ס"א.
קצו ורקח סי' רסט. מרדכי רמז תרא. רמ"א סי"ח.
קצז מ"א ס"ק יב. וכדלעיל סי' רג ס"ד וש"ג. וראה גם לקמן סי' תם ס"ג מ"ב וציונים.
קצח ירושלמי פ"ג סוף ה"א. מרדכי שם.
סימן תנד
 א רמב"ם פ"ו ה"ה. שו"ע ס"א.
 ב רש"י שבת ע"ג ב ד"ה וסוכין. מ"א ס"ק א. וראה העי"ב תשנ"ג ע' 80. תשנ"ג ע' 89. תשנ"ג ע' 58.
 תשנ"ג ע' 84.
 ג רמב"ם וש"ע שם.
 ד רש"י שם ד"ה ומורסן. מ"א שם.
 ה ר"א"ש פ"ב סי' ד. ר"ש ע"ג (ב, ב) ד"ה ת"ר. מ"ז ס"ק א.
 ו סימן זה בשו"ע לא הגיע לידנו, וראה שו"ע שם ס"ג.

הלכות פסח תנר

ער

לרבות אפילו כמצותו של שלמה א"כ מה תלמוד לומר לחם עוניי¹ פרט למצה שנעשית עשירה כדרי אר"י כגון שעירב בה² יין או שמן או דבש³ או שאר כל המשקין⁴ כמו שיתבאר בסיומן ת"כ⁵:

ה' וכן אם עשאה גלוסקא גדולה כמו ששית האיפה והיא נקראת אשישה⁶ והוא ררך חשיבות⁷ וגדולה הרי זו מצה עשירה ואינו יוצא בה לפיכך מוב ליהרר שלא לעשות המצה של מצוה רחבה יותר מדאי שלא תהא נראה כעין אשישה⁸:

ז' וכן אם חלט⁹ הקמח¹⁰ ברותחין קודם הלישה ואח"כ לש אותו ועשה ממנו עיסה שבלילתו עכה¹¹ ואפאה בתנור כמו שאר פת אינו יוצא בה דמיון שחלטה ברותחין הרי זו מצה עשירה (שכן דרך העשירים לחלוט הקמח כדי ללבנו) אבל אם לאחר שחלטה הקמח עשה ממנו עיסה שבלילתה רכה ואפאה בתנור יוצא בה הואיל ובלילתה רכה אין זו מצה עשירה¹².

וכל זה כמצה של מצוה אבל שאר המצות בין שבלילתן רכה ובין שבלילתן עכה לאחר שנחלטה הקמח ברותחין אין בכך כלום ואין כאן חשש חימוץ¹³ לומר שמא כבר נתחמץ הקמח כשהיה בתוך הרותחין קודם שהתחיל לעסוק בה בידים בלישה ועריכה לפי שרתיחת הרותחין ממהרת לבשל את הקמח קודם וכיון שנתבשל שוב אינה לידי חימוץ לעולם אף לאחר שנחו הרותחין מרתחתם כמו שדבר האפוי אינו בא לידי חימוץ לעולם כמו שיתבאר בס' ת"ג¹⁴:

ז' וכל זה מדינא דגמרא אבל הגאונים אסרו לנו כל מין חליטה ברותחין לפי שאין אנו בקיאים בחליטת הרותחין¹⁵ ויש לחוש שמא לא ירתחו את המים יפה ויפה¹⁶.

ואם נפלה חתיכת עיסה של מצה לתוך הרותחין שבקדירה אף על פי שהוציאה מיד הרי כל מה שבקדירה אסור באכילה¹⁷ אבל מותר בהנאה או להשהות עד לאחר הפסקה¹⁸

עכ"פ בבבליה רכה). וראה שו"ת צמח צדק א"ח סי' נו
אות ג.
כט' תוס' שם ד"ה פרט. רא"ש פ"ב סי' ג.
ל' יבמות ג, א לפרוש ר"ת בתוס' שם ד"ה כיון, וכאן
ד"ה פרט. רא"ש שם. מורי. וראה שו"ת צמח צדק
א"ח סי' נו (המקם שנקראים צריך שיטור). לעיל סי'
קסח סי"ג וסכ"ב (שאם אינה בלילה רכה מאד הרי לחם
ונמרחין עליו המוציא). סדר בירור"ג פ"ב הל' (ב' העות).
ואם היא בלילה רכה מאד ראה לקמן סי' תמא סי".
לא משמעות הגמרא לו, ב. משה וברייתא למ, ב.
ורמב"ם פ"ה הל' ה"ג. רא"ש פ"ב סי' ב, בשם הגאונים.
טור סי' תסנא וסי' תסד.
לב' סעף ג.
לג' ר"י"ן גיאת ח"ב (ע' צא) בשם רב האי גאון ובידו
רבנן קמאי מנמנה וכמה הורות. ר"י"ן פ"ב סי' (ב, א).
ורא"ש פ"ב סי' כה, בשם הגאונים. מור ושילע סי"ג. וראה
גם לקמן סי' תמח סי' ב. תמו סי"ה.
לד' רמב"ם פ"ה הל' ג.
לה' מ"א ס"ק ד.
לו' ח"י ס"ק ר, בשם חותמו מה"ר וואלף. אליה רכה
ס"ק ה.

יח' דברים טו, ג.
יט' ראה פ"ח סי"ג. מ"ג וציונים.
כ' מ"א סי' תמא פ"ק ה. ח"י סי' תמב ס"ק ב. ובדלקמן
סי' תמב סי"ז וש"ג.
כא' רבי עקיבא בברייתא לו, א. רבי יהושע בן לוי שם.
רש"י שם ד"ה יום ראשון. מור ושילע סי' תמב סי"א.
כב' דמיון במלחמות שם (י, ב). ד"ה אסור הכותב השיב
ר"ן שם בדבור הראשון.
כג' סעף ו. וראה שם סי"ג שאסרו המכוס ללוש בגנים
עם מי פירות ושם סי"ג שנדחו שאם עבר ולש
ואפאה מיד אין אוכלין אותה בפסח.
כד' ברייתא הל' לו ע"ב, לפירוש רב חנן בר אבא בגמרא
שם. רש"י שם ד"ה אשישה. סי"ז ס"ק ב.
כה' רש"י שם ד"ה חלוט (לענין חלוט דלקמן סי"ו).
כו' כל בו. סי' תמח (ד, ב) בשם הראב"ד. שו"ת מהר"י
יוויל סי' קצב. מ"א סי"א. וראה לקמן סי' תנח ס"ד,
אודות הגמרא לעשות ג' המצות מעשירין.
כז' ברייתא שם לו, ב.
כח' גמרא לו, ב. (מוגלשין שגלל גבי קמח). רמב"ן
בנחלמות שם (א, א) ד"ה אסור הכותב וני. ר"ן
שם ד"ה מאי חלת (וכ"ה לדעת התוס') והרא"ש דלקמן.

הלכות פסח תנר

רעא

אם יש שם ס' כנגד העיסה¹⁷ שאין אנו מחמירין כל כך בחליטה לאסור במשהו אפילו בהנאה או להשהותו ודי שאוסרין באכילה¹⁸:

ח עיסה עשושין בשביל הכלבים של הרועים¹⁹ אם נתכוין בעשייתה גם בשביל אכילת אדם²⁰ כגון שחיה ברעתו שגם הרועים יאכלו ממנה כשידעו יוצאין בה בפסח אם נשמרה מחומצין אפילו הוא פת קיבר²¹ אבל אם לא עשאה אלא בשביל הכלבים בלבד שלא היה ברעתו שיאכלו הרועים ממנה אין יוצאין בה ואפילו נעשית מסולת נקה והרי היא ראויה לאכילת כל אדם²² והיא חיבת בחלה²³ מכל מקום הרי לא נשמרה מחומצין²⁴ לשם מצת מצוה²⁵ אלא לשם הכלבים.

יש אומרים²⁶ שאם אינה ראויה לאכילת הרועים כגון שעירב בה מורסן הרבה אפילו אם היה ברעתו שגם הרועים יאכלו ממנה במלה דעתו אצל כל אדם²⁷ ואין יוצאין בה אפילו אבל הרבה ממנה בענין שאכל כזית לבד מן המורסן שבה²⁸ דכיון שאינה ראויה לאכילת הרועים אינה קרויה לחם כלל ופטורה מן החלה וכן עיקר²⁹:

י אין אדם יוצא ידי חובתו אלא במצה שלו שנאמר כאן לחם³⁰ ונאמר להלן בחלה³¹ והיה באכלכם מלחם הארץ וגו' מה להלן אין אדם חייב להריש חלה אלא כשמנגלג עיסה שלו אבל לא של חבירו³² אף כאן אינו יוצא ידי חובתו אלא בשלו³³ אבל לא בשל חבירו אלא אם כן נתנו לו במתנה שאז נעשה שלו ממש אבל אם (אבל מצה של חבירו שלא מדעתו³⁴ ואין צריך לומר אם) גולה מחבירו ואכלה לא יצא³⁵ שהרי אם בא הנגול לתבוע אותו ממנו חייב להחזירה לו ואינו יכול לפטור את עצמו בדמים בעל כרחו של הנגול נמצאת שאינה שלו³⁶:

י' כמה דברים אמורים כשגול מצה אבל אם גול קמח ועשאה מצה ואכלה יצא שהרי אם בא הנגול לתבוע את המצה אינו חייב ליתנה לו אלא משלם לו דמי קמחו ונפטר ממנו³⁷ ואע"פ שהמצה נעשית מקמחו מכל מקום כבר קנה הגולן את הגוילה על ידי שינוי מעשה שעשה בה דהיינו שעשה מקמח פת ועל ידי כן נעשית כשלו ממש ודמים בלבד הוא שחייב להנגול לפיכך יוצא בו ידי חובתו.

ומכל מקום (לכתחלה אין לו לצאת בו ידי חובתו ממעט שנתבאר בסיומן י"א³⁸ ואם אין

17 ראה אלה רבה שם (במשנה).
18 לח ראה רא"ש פ"ב ס"ו כ' בשם הגאונים (אם התירו לחולים). מ"מ יענינם (אם דינו המור מלחיה דלעיל ס' תנן כ"א).
19 משהו פ"ק חזקה מ"ה. מור ושילע ס"ב.
20 הדמייים בפירושו שם. מ"א ס"ק ג.
21 מ"א שם (ברעת הרמב"ם).
22 ב"ר ר"ה עיבת (ברעת הרמב"ם). מ"א שם.
23 מ"ג ברלקמן ברעה הב' שריקא כשאינה לאכילת הרועים פטורה מחלה וכתב ריש לקיש בירושלמי חלה פ"א ח"ה. וראה מור ושילע י"ד ס' של ס"ג מ"מ יענינם.
24 מ"ד הרמב"ם פ"ו ה"ה. שריע שם.
25 מה כרלעיל ס' תנן ס"ה.
26 מו ר"ש חלה שם. רע"ב חלה שם. הו"א ס"ב.
27 מ"ז מ"א שם. ח"י ס"ק ג.
28 מח שבה יוצא בה כשעשאה לאכילת פסח, כרלעיל ס"ב.
29 מ"ט הו"א שם.

ג דברים מ"ג.
נא במדבר מ"ג י"ג. וראה גם לעיל ס"א.
נב שונאמר (שם, כ) עירומתוכם.
נג גזזא דף [2]ח ע"א. ס"ז ס"ד.
נד ראה לעיל ס' י"ד ס"ג. לקמן ס' הרגש ס"ז. חקרי הלכות ח"ג, ס"א.
נה רמב"ם פ"ו ה"ז. רא"ש פ"ב ס' י"ג. מור ושילע ס"ד.
נו מ"מ פ"ו ה"ז. שילע ס"ד (שתלוי אם יכול לפטור ברומם). וכרלעמן ה"ל גזייל ס"ו (שבכלא שינוי אינו יכול לפטור ברומם). וראה גם לעיל ס' קצו ס"ב (לענין ברה"ג הבאה בעבירה). לקמן ס' תרל"ה (במסכה). ס' הרגש ס"א (לענין לבם) וס"ד (לענין מצוה הבאה בעבירה).
נז מ"ח פ"ו ה"ז. שריע ס"ד. וכרלעמן ה"ל גזייל ס"ו (שע"י שינוי יכול לפטור ברומם). וראה גם לעיל ס' י"א ס"ב. ס' קצו ס"ג. לקמן ס' הרגש ס"ה.
נח ראה שם ס"ב, ממעט אין זה מברך כל רלקמן.

הלכות פסח תנר

ערב

לו מצה אחרת על כל פנים) לא יברך עליו⁹¹ אפילו גזל קמה או חמים מנכרי⁹² כיון שעל ידי עבירה באה לידו מצוה זו אין זה מברך אלא מנאץ⁹³ (שנראה כמברך על עבירה שנודמנה לידו⁹⁴).

במה דברים אמורים בגזל עצמו אבל אם נתן מצה זו לאחרים מותרים לברך עליה שהרי לא ע"י עבירה באה מצוה זו לידם (ש)כיון שכבר קנאה הגולן בשנינו קודם שנתנה להם⁹⁵: **יא** אבל אם גזל מצה ונתנה לאחרים אינו יוצאין בה אלא אם כן נתייאש ממנה הנגול קודם שנתנה להם הגולן שאו נקנית היא להם ביאוש ושנינו רשות⁹⁶ (פירוש מרשות הגולן לרשותם) ומותרים הם או לברך עליה⁹⁷ שהרי לא ע"י עבירה באה מצוה זו לידם שכבר נתייאש הנגול ממנה קודם שבאה לידם⁹⁸.

ואם לאחר שנתנה הגולן להם במתנה גמורה החזירו אותה לו ונתנו לו במתנה גמורה מותר לו לצאת בה ידי חובתו⁹⁹ ולברך עליה שעכשיו אין המצוה באה לידו בעבירה:

יב מי שהוציא מצה מרשות היחיד לרשות הרבים או מרשות הרבים לרשות היחיד בלול מ"ו שחל להיות בשבת מותר לו לצאת בה ידי חובתו ולברך עליה ואין זו מצוה הבאה בעבירה כיון שהיתה שלו קודם שהוציאה או הכניסה נמצא שלא באה מצוה זו לידו ע"י עבירה אלא שהוא עושה בה עבירה אבל הוא לא נעשית בעבירה ולא באה לידו על ידי עבירה שעשה הוא¹⁰⁰:

יג כשהרבה בני אדם אופין מצת של מצוה כתנור אחד טוב שיאמר כל אחד מהם כל מי שהגיע מצתו לידו הרי הוא נתונה לו במתנה לפי שיש להושיע שמה ויתחלפו מצת של זה לזה ואין אדם יוצא אלא במצוה שלו¹⁰¹ וכן טוב לומר בשעת המחזנה כשמוחזנין הרבה ביחד שלפעמים מתחלף הקמה¹⁰² ונמצא מברך שלא כדת¹⁰³:

יד אם שאל מצה מחבירו יוצא בה ידי חובתו לכתחלה שהרי לא השאילה לו על מנת שיחזירה לו אלא על מנת שיאכלנה ויחזיר לו מצה אחרת ונמצא מצוה זו היא שלו ממש לכל דבר¹⁰⁴ (ענין ס' תס"א):

טו כשם שאין אדם יוצא במצוה שאינו שלו כך אין אדם יוצא במרור שאינו שלו¹⁰⁵ שנאמר¹⁰⁶ על מצות ומרורים וגו' הוקשו זה לזה¹⁰⁷ לכל הלכותיהם וגם עכשיו בומן

הסימן
טו ירושלמי שבת פ"ג. פ"ח ס"ד. וראה לקמן ס' תרמט ס"ד. לעיל ש"ח ס"א. ס' תה ס"ב. כ"י השלחן ס' קבר ס"ק ג. שאילי צינן ח"א ס' ר (ע' לו).
טז רוקח ס' רפא. הנהגות מיטוניות פ"ו אות ג. מ"א ס"ק ה.
ע ח"א שם.
עא שבה קנה בשנינו (אפה), והחשש הוא רק על הברכה (בדלעי ס"ג).
עב מ"ו ס"ק ה. וראה שו"ע אה"ע ס' כה ס"ט (בתנן לו מבעת קירשין כ"ו לקוש בו, שדושה לעידון רוח). לעיל ס' יד ס"ו (לענין כציצית). ש"ת צמח צדיק אה"ע ס' צח אות ה (שגם האסורים כציצית ואחרונ מורים כקדושין). ונכר שלום ע' כה נאילך.
עג גמרא דף קט ע"ב. שו"ת מורה"ו וי"ל ס' קצנ בשם מהר"א אנשיל ממרפורק. פ"ח ס' תעה סוף ס"א.
עד כמברר ב, א.
עה רש"י שם ר"ה מצה ומרור. לו, א ר"ה מצה ומרור.
נט דמ"א מ"ד. ח"י ס"ק ג. ובדלקמן ס' תרמט ס"ה (שם הביא ב' דעות וספק בריבות להקל). וראה גם לעיל ס' יא ס"ב (אף בשנינו עם יאוש) וש"נ.
ס מ"א ס' תרל"ו ס"ק ג. וב"ה לקמן שם ס"א. וראה גם לקמן ס' תרמט ס"א (לענין להם ונמצה הבאה בעבירה).
סא כ"ה דף א.
סב ערו"ל לקמן שם.
סג שהרי אפילו ביאוש גירא מותר לברך (כשתנה לאחרים) כדלקמן ס"א.
סד ח"א בפרק הסינין, ובס"י תרמט ס"ק ג, ממשמעות הגמרא ובה"ג ורמב"ן ורמב"ם שם. וב"ה לקמן שם ס"ו. לעיל ס' יא ס"א קול"א שם ס"ק ג.
סה ב"ו ס' כה, בשם אריות ח"ים בשם בעל העיטור. לבוש שם ס"ב. ובדלעיל שם ס"ו. ס' קצו ס"ה לקמן שם.
טז לקמן שם עוד טעם: שהרי הוא לא גול.
טז מורה"ל סדר הגדה (ע' ק"ב) בשם מורה"ש. מ"א סוף

הלכות פסח תנדרתנה

רעג

הזה שמצות אכילת מרור אינה אלא מדרבי סופרים^ט כמו שיתבאר בס"ה תע"ה^ט מכל מקום כל מה שתקנו חכמים תיקנו בעין של תורה^י:

תנה דין מים שלשין בהם המצה וכו' ל"ד סעיפים:

א המצה שאדם אוכל כל ימי הפסח^א אין לשון אותה אלא במים צוננים אבל לא בפושרין^ב דהיינו בחמימות הרק^ג לפי שבקל תוכל לכוף לידי חימוץ כשאין המים צוננים אם לא יתעסקו ברוחות^ד יתרה מאוד^ה ואין אנו בחוקת זריון כל כך לפיכך אסרו לנו חכמים ללוש בפושרין ואין צריך לומר בחמין^ו (אבל ברותחין היה מותר מעיקר הדין אלא שהגאונים החמירו ואסרו כמו שנתבאר בס"ה תנ"ד^ז):

ב ואפילו במים צוננים אסרו חכמים ללוש בהם בו ביום שנשאבו מהנהר^ח או מהמעין^ט אלא צריך להלינם קודם שילוש בהם^י וטעם לינה זו יש אומרים^{יא} לפי שמי נסן עדיין מימות התורה הן שהמעיינות הן רותחין מעט לפיכך צריך לצננם לילה אחד^{יב} לאחר שנתלשו ממקום רותחין דהיינו לאחר שנשאבו מהמעין.

ומי הנהרות שאינן נמשכין^{יג} ממעינות צריכין גם כן צינון לילה אחד לפי שהכה עליהם חום השמש ביום ונתחממו מעט^{יד}:

ג ולכתחלה יש לזהר לשאבן קודם כניסת תחלת הלילה כדי שיעבור עליהם צינון כל הלילה^{טו} לאחר שנתלשו ממקום רותחין ובריעבר שעבר ושאבן לאחר כניסת תחלת הלילה מותר ללוש בהם לכתחלה למחר^{טז} לאחר שיאיר היום אם שאבן קודם חצי הלילה לפי שעיקר צינון הלילה הוא מחצות עד עמוד השחר שבכל ששה שעות הללו מנשבת רוח צפונית^{טז}.

אבל קודם עמוד השחר אסור ללוש בהן^{יז} אפילו שאבן אתמול קודם עמוד השחר שצריך שיעברו עליהם לאחר שנתלשו ממקום רותחין כל ששה שעות שמחצות הלילה עד עמוד השחר^{יח} רצופין אבל כשרוצה ללוש בהן למחר לאחר שיעלה עמוד השחר רשאי לשאבן היום בכל שעה שירצה מהיום שהרי יצטננו כל הלילה^{יט} ומכל מקום עיקר הצינון הוא

עו גמרא שם, לפירוש שנו ברש"י שם ר"ה כעין.
עז סעף גמ'.
עח גמרא שם. וראה גם לעיל ס' קסא ס' ושל.

סימן תנה

גם לקמן ריש ס"ג.
יב אות"ל: שנמשכין (משא"כ בני גשמים והפשרת שלנים ראה לקמן סמ"כ). וראה מ"פ וציונים.
יג ארחות דרים הל' פסח ס' צע (הנמשכים יום או יומים כו' שכבר נתקור כו' דבה עליה כו'). כל בו ס' מב (ה, ד). ט"ו ס' ב. פ"ד ס' א ר"ה ומ"ש בין שהם.
יד חשמונות הסמיג ל"ת עט (לא, ב) בשם ריב"ן, לפירוש פ"ד ס' א ר"ה ולענין הלכה. וראה גם לעיל ס"ב.
טו סמ"ק ס' רבב (ע' רמב) בשם רד"י. הגדת סמ"ק שם (ע' רל). ב"ה ס"ד ר"ה ומ"ש וכתב הרא"ש. מ"א ס' א. ה"י ס' א.
טז ב"ב בה, א. רש"י בריכות ג, ב ר"ה כנוי. סמ"ק שם. ט"ז ס' א.
יז סמ"ק שם בשם ריב"ן. הגהות מימוניות פ"ה אות ל.
יח סמ"ק והגהת סמ"ק שם.
יט סמ"ק והגהת סמ"ק שם. ב"י (אפילו לדעת הרא"ם לקמן ס"ד). ש"ע ס"ה.

א רא"ש פ"ב ס' לא, טור.
ב ברייתא לו, א. רש"י מב, א ר"ה הרופים. ש"ע ס"ג. וראה גם לקמן ס"ז.
ג חז"י ס"ק פג. וב"ה לקמן שם.
ד גמרא דף לו ע"א. וראה ח"י שם.
ה ראה לחם משנה פ"ה הל"ב.
ו רבא מב, א. רש"י שם ר"ה ולא בחמו.
ז סעף ז.
ח בה"ג הל' פסח (כפ, א). ארבי"ה סוף"ה תפה. רא"ש פ"ב ס' ל.
ט שם מימזא דרב יהודה דף מב ע"א. מור וש"ע ס"א.
י רש"י שם ר"ה שלטנ.
יא סמ"ג ל"ת עט (לא, ב) בשם ריב"ן. ש"ת הרשב"א ח"א ס' קנה. פ"ה ס"א ר"ה ולענין הלכה. וראה